

ÎN GALAȚI, PE LA 1900

Elena-Ingrid BAHAMAT

Spațiul românesc a fost supus, permanent, unor mutații valorice. „Receptiv la modelele străine, dar simțindu-se uneori covârșit de ele, românul încearcă în același timp să se apere, salvându-și fondul autohton.

Unii români privesc spre Europa, alții nu vor să privească în afară.

Europenismul și autohtonismul ilustrează o polarizare intelectuală tipică societății românești.”¹

Această realitate s-a concretizat, în timp, în capacitatea românilor de a-și conștientiza personalitatea, mentalitatea, evoluția, în raport de ceilalți, de tradiție, de modernitate. Și poate mai interesant de surprins acest proces este în „momentul când se schimbă veacurile și să vezi ce a fost în acela pe care lumea tocmai l-a depășit și ce va fi în următorul...”²

Este unul din motivele ce au determinat inițierea acestui demers tematic. Am considerat interesant să urmărim crâmpie din viața de zi cu zi a gălățenilor de altădată, într-un univers citadin specific centrelor riverane de renume și, deopotrivă, într-un context național în care nu exista „atâta grabă, atâta nerv și goană după efemer...”³

De ce am ales cumpăna dintre veacurile al XIX-lea și al XX-lea? De ce 1900? Pentru că noul secol a avut o „extraordinară trăire și o nemaîntâlnită descărcare de energie colectivă. Români intrau în veacul cel nou cu speranțele lor mai vechi și cu toată încrederea într-un prezent pe care-l voiau continuat.”⁴

De ce crâmpie de viață cotidiană? Pentru că aceasta ne ajută să „înțelegem mult mai bine ce a fost, cum a fost... să facem comparații între noi și ei”⁵, înaintașii noștri.

Și dacă vrem să-i cunoaștem pe gălățenii de ieri și alaltăieri, să înțelegem istoria orașului lor, trebuie, neapărat, să ne raportăm la vecinătatea Dunării.

---

¹ Lucian Boia, *România, țară de frontieră a Europei*, Editura Humanitas, București, 2002, p.13.

² Ion Bulei, *Lumea românească la 1900*, Editura Eminescu, București, 1984.

³ Idem, *Atunci când veacul se năștea*, Editura Eminescu, București, 1990.

⁴ Idem, *Lumea românească la 1900*, Editura Eminescu, București, 1984, p.311.

⁵ Dan Berindei, *Pledoarie pentru istoria mărunță*, în: „Historia”, an 1, nr.3, ian. 2002, p.36.

Dunărea a fost martora tăcută a istoriei orașului danubian, ce primea obolul sălciilor; la fel, bulevardul cu parfum de tei, a cărui adiere reactualizează farmecul de odinioară...

Oamenii acestor locuri au simțit că: „Dunărea a fost și este norocul Galaților și de vom fi oameni cu minte și prevăzători, Dunărea va ridica Galații mai sus de foarte multe porturi fluviale”.⁶

Și așa a fost!... A existat o epocă în care valorificarea acestui noroc s-a făcut pregnant. E vorba de perioada cuprinsă între anii 1837 și 1883 când, beneficiind de statutul de porto-franco, orașul Galați a cunoscut o ascensiune fără precedent. În acest interval s-a conturat racordarea la spiritul urban european, ce va continua și după încetarea regimului de porto-franco, înainte și după 1900...

Cum era în Galații acelor ani, cum era viața de zi cu zi, vom urmări, în continuare, reperând impresii, imagini, fapte...

Atmosfera acestei urbe, la început de veac, era surprinsă de Iacob Cerchez, călător ocazional, astfel:

„Galațiul se află pe un platou mult mai înalt ca Brăila. La cheiul de piatră așteaptă și tramvaiul și birjari muscali cam sărăcăcioși, probă că au cam puțini coconași clienți. Urci bine până ajungi sus. Strada principală este strada Domnească, largă, lungă, plantată, pavată cubic, bordată în partea comercială de clădiri mari europene, regulate; de magazine și oteluri frumoase, iar mai în sus de locuințe particulare elegante și ornate de grădini îngrijite. Apoi, câteva clădiri publice, precum: Palatul Administrativ, Curtea de Apel cu fațada cafenie și verdeată împrejur, Institutul de Educațiune „Notre Dame de Sion” cu clădiri vaste perfect întreținute; Palatul Episcopal, în cărămidă aparentă; Grădina Publică, poate mai puțin frumoasă și îngrijită ca cea de la Brăila. Întreg orașul ni s-a părut ceva, ceva mai bine întreținut ca vecina sa. Poate să fie însă o părere a unei prime și prea rezezi impresiuni.

Are însă apă tot așa bună și abundentă ca Brăila și are și mai multă lumină electrică.”⁷

Într-un astfel de peisaj, viața curgea în firescul vremii, oamenii își făureau un modus vivendi la standardele epocii: își câștigau traiul de zi cu zi, se instruiu, se informau, se distrau, neuitându-i pe cei mai vitregiți de soartă...

Tradițiile și obiceiurile etniilor, accentele moderniste ale tuturor civilizațiilor ce se întâlneau în această zonă cosmopolită, se regăseau în specificul arhitectural, în moda vestimentară și ambientală, în direcțiile manifestate în educație, în maniera de petrecere a timpului liber...

⁶ Dimitrie Faur, *Galațiul Nostru. Însemnări Istorice și Culturale*, Editura Autorului, Galați, 1924, p.57.

⁷ Apud Ion Bulei, *Atunci când veacul se naștea...*, p.40-41.

Se considera că „cine vine la Galați trebuie să știe în ce țară vine și ce nație întâlnește. Aceasta nu numai prin steagul și inscripțiile din port și prin uniforma soldaților ce-i păzesc.

Ci și prin caracterul, evident, al culturii care se sălășluiește în acest oraș, care, cu cât se apropie mai mult de lumea internațională, cu atât mai mult trebuie să arate ce reprezintă într-însa.

La Galați, trebuie să se presimte icoana complectă a țării, în care se intră prin el.”⁸

Și astfel de gânduri ale localnicilor s-au materializat în eforturile economico-sociale, edilitare, culturale, ce au făcut simțit și pe aceste meleaguri, pulsul novator al la 1900.

Statisticile, memoriile personalităților de ieri, arhivele și presa vremii sunt tot atâtea mărturii ce susțin ideile de mai sus, ce redau farmecul cotidianului de altădată, chic-ul cu parfum de tei... Sunt surse ce merită a fi interpretate exhaustiv, citind printre rânduri, cifre, fapte.

În primul deceniu al secolului al XX-lea, scriitorul D.Karnbatt afirma: „Dintre orașele noastre, afară de Iași și bineînțeles afară de capitală, singur Galații, are o viață intelectuală activă și entuziastă, unde se afirmă o frumoasă mișcare intelectuală, reprezentată prin literați, magistrați, avocați și profesori și unde există o frământare de idei și avânturi sufletești spre fermecătoarele orizonturi ale frumosului”.⁹

Și asta, în condițiile în care Galații erau al treilea oraș al țării, după București și Iași și aveau 59143 locuitori, în 1899 și, 63247, în 1902.¹⁰

Gălățeanul de rând, conform statisticilor, își putea asigura un trai decent, cu o hrană corespunzătoare efortului fizic, dar și posibilitatea de a se răsfața, din când în când, cu delicatose. De exemplu, în martie 1900, un muncitor câștiga 2,50 lei pe zi; o pâine albă costa 25 bani/kg, 1 kg carne de vită - 60 bani, 1 kg somn proaspăt - 40 bani, 1 l vin vechi - 30 bani, 1 l bere - 80 bani, 1 kg lapte - 15 bani, un ou - 40 bani, 1 kg cartofi - 8 bani, 1 kg măsline - 40 bani, 1 kg cafea - 1,5 lei iar prețul unui car de lemne era 4 lei, etc.¹¹

Și spunând „trai decent”, ne referim și la un confort citadin, corespunzător. Modernizarea edilitară a creat condiții tot mai bune pentru o imagine civilizată, pentru un cadru adecvat activităților portuare, dar și ale industriei mici și mijlocii, pentru structurile instituțional-edilitare.

---

⁸ Dimitrie Faur, *op.cit*, p.15.

⁹ Apud Ioan Brezeanu, Gh. Ș. Ștefănescu, *Școala gălățeană. 1765-1948*, Editura pentru literatură și artă GENEZE, Galați, 1996, p. 141.

¹⁰ Paul Păltănea, *Istoria orașului Galați de la origini până la 1918*, Editura Porto-Franco, Galați, 1995, p.189.

¹¹ Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Galați (în continuare: D.J.A.N.G.), Fond: *Primăria orașului Galați*, dosar 30/1900, f. 18-20.

În atenția edililor, mai mult sau mai puțin constant, stăteau sistematizarea orașului, canalizarea, pavarea străzilor, alimentarea cu apă, asigurarea iluminatului public. Deja, spre sfârșitul secolului al XIX-lea, se instalaseră primele posturi telefonice, iar în 1900 se inaugurase prima linie de tramvai. Așa cum reiese și din impresiile de călătorie, direcția de modernizare edilitară înregistrată la nivel european a fost prezentă la malul Dunării și printr-o eleganță specifică, ce completa aspectul urbanistic al epocii.

Grija pentru sănătatea populației și-a făcut simțită prezența prin funcționarea câtorva spitale, aziluri a căror activitate era coordonată de personal specializat, precum și de societăți de binefacere.

Lăcașurile de cult, specifice unor orientări religioase diverse, au avut, evident, un rol însemnat în educarea spirituală a localnicilor. În 1900, în Galați, erau zece preoți la bisericile întreținute de stat.¹²

Încet și sigur, gălățenii își formau și educau gustul pentru frumos și adevăr, pentru artă. Un rol însemnat în acest sens i-a revenit învățământului, ce a format, uneori, adevărate personalități. Acesta era însă susținut, alături de stat, de diversele societăți de binefacere, ce organizau acțiuni de susținere a tinerilor merituoși, dar mai puțin avantajați material.

În acest context, s-au înscris, în 1900 și: spectacolul de teatru, dat în sala *Teatrului Papadopol*, în beneficiul Societății pentru ajutorul elevilor săraci;¹³ concertul susținut în sala *Teatrului Temistocle*, în sprijinul *Școlii israelite de fete*¹⁴; precum și concertul coral și instrumental, dat, la *Teatrul Mare*, în scopul susținerii Corului Religios al *Liceului V. Alecsandri*.¹⁵ Merită menționat faptul că aceste acțiuni erau scutite de taxe, de către Primărie.

Aceeași instituție acorda și burse de studii, pe criteriile menționate anterior. Un astfel de bursier a fost, în primii ani ai secolului al XX-lea, viitorul pictor Camil Ressu.

De aceeași atenție s-a bucurat, din partea autorităților și inaugurarea unor cantine școlare, demonstrând aceeași grijă față de confortul zilnic.¹⁶

Spectacolul, dramatic, ori liric avea, în această perioadă, tot mai mulți susținători, printre gălățenii dornici să-și petreacă timpul liber într-o manieră instructivă. Nume mari ale scenei naționale, poposeau și aici: Agatha Bârsescu, Petru Liciu, A.B.Leonescu, Al. Vlădicescu, C. Grigoriu,¹⁷ delectând spectatorii.

Pentru amatorii de film și sala *Central* era o oază de încântare.

¹² D.J.A.N.G., Fond: *Primăria orașului...*, dos. 94/1900, f.80.

¹³ *Ibidem*, dos. 134/1900, f. 87.

¹⁴ *Ibidem*, f. 85.

¹⁵ *Ibidem*, f. 33.

¹⁶ „Galații”, an XIX, nr. 42, 23 febr. 1900, p.2.

¹⁷ Paul Păltănea, *op.cit.*, p. 326-327, 330.

Gălățeanul dornic de informații putea lua pulsul vieții cotidiene răsfoind presa. Galații dețineau unul din primele locuri la numărul de publicații.¹⁸ Ele furnizau și alte sugestii pentru timpul liber, cronicile mondene dând pulsul real al cotidianului local. Serate dansante, baluri de binefacere, serbări filantropice (în sălile de spectacol, chiar și în Grădina Publică)¹⁹ erau dedicate gălățenilor cu preocupări diverse, unor aniversări locale, naționale, laice, dar și religioase, dădeau un aer firesc vieții de zi cu zi.

Alături de acestea, acțiunile unor cercuri, societăți culturale, la care erau prezente nu numai personalități locale, ci și nume de prestigiu național impuneau o stare de normalitate citadină.

Bineînțeles că dintr-un asemenea peisaj urban nu puteau lipsi plimbările la șosea (maiestuoasa stradă Domnească cerându-și obolul), în pitoreștile parcuri (Municipal și Grădina Publică), la malul Dunării... șuetele la cafenele, cluburi... saloanele mondene ale elitei gălățene...

Dar ele pot fi tot atâtea oportunități pentru viitoare incursiuni tematice, cu parfum de altădată!

Oricum, pe la 1900, viața orașului danubian pulsa civilizată, în adevăratul sens al cuvântului...!

IN GALAȚI, AROUND THE YEAR 1900

- Abstract -

The article deals with the distinctive features of the daily life from Galați, at the crossing between the XIXth and the XXth centuries. It presents interesting information on the atmosphere of those days, on the mentalities and history of those times.

---

¹⁸ Ion Bulei, *Atunci când veacul se năștea...*, p.19.

¹⁹ D.J.A.N.G., Fond: *Primăria orașului...*, dos. 7/1900, f. 49, 52, 70; dos. 134/1900, f.79, 95.